

SZAKDOLGOZAT

Baranyi Letícia
Mezőgazdasági mérnöki szak

Gödöllő
2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Szent István Campus
Mezőgazdasági és Környezettudományi Intézet
Mezőgazdasági Mérnöki alapképzési szak

A csikók kiképzése

Konzulens: Abayné Dr. Hamar Enikő,

Egyetemi docens

Készítette: Baranyi Letícia

P4PNWE

Nappali tagozat

Tanszék: Állattenyésztési Tudományok Intézet

Gödöllő

2024

Tartalomjegyzék

Bevezetés és célkitűzések.....	5
1. Szakirodalmi áttekintés.....	7
1.1.A ló érzékelése a kiképzés tekintetében.....	7
1.1.1. Látás.....	7
1.1.2. Hallás.....	8
1.1.3. Szaglás, ízlelés, tapintás.....	8
1.2. A ló mozgása.....	9
1.2.1. Lépés.....	9
1.2.2. Ügetés.....	9
1.2.3.Vágta.....	10
1.2.4. Galopp.....	10
1.3. A ló tanításának módszerei.....	11
1.3.1. Pozitív megerősítés.....	11
1.3.2. Nyomásra való engedés.....	12
1.3.3. Büntetés.....	12
2.Alkalmazott módszerek.....	13
Saját vizsgálatok.....	14
3. Mindennapi munkáltok.....	14
3.1. A kézhez szoktatás.....	14
3.2. Vezetetőség tanítása.....	15
3.3. Patkolás előkészítése.....	15
3.4. Érzéketlenítés.....	16
4. Futószárazás.....	17
4.1. Jelentősége a kiképzésben.....	17
4.2. Futószárazás folyamata.....	18
4.3. Használható segédeszközök.....	19
4.4. Rudak használata a futószárazáshoz.....	21

4.4.1. Rudak alapvető feladata és elhelyezésük.....	21
4.4.2. Futószáras körön történő változások.....	22
5. Belovaglás.....	23
5.1. Belovagláshoz használt felszerelések.....	23
5.2. Felszerelésekhez való szoktatás folyamata.....	25
5.3. Az első felülés.....	25
6. Feladatok.....	27
6.1. Lovagolható lovardai alakzatok.....	27
6.2. Az iram változtatás feladatai, átmenetek.....	27
6.3. Oldalirányú feladatok.....	29
7. Következtetések.....	30
Összefoglalás.....	31
Irodalomjegyzék.....	33
Ábrajegyzék.....	35
Mellékletek.....	36

Bevezetés és célkitűzések

A fiatal lovak képzése napjainkban egy rendkívül sokfelé ágazó témakör. Rengeteg ló kerül a mai világban kiképzésre és belovaglásra magánszemélyek és profik által is. Nehéz pontosan nyomon követni az éppen népszerű módszereket, hiszen ezek folyamatos változásokon mennek keresztül, ezzel is nehezebbé téve egy új személy dolgát, aki szeretne ezzel foglalkozni. A lovak rendkívül régóta jelen vannak az emberek mindennapjaiban, manapság többnyire már csak szórakoztató jelleggel. A hosszú évek alatt a lovak is jelentős változásokon mentek keresztül, amivel egyidejűleg a kiképzési módszereknek is meg kellett változni. Ez a változás a mai napig nem ért véget, tehát a lovakkal való foglalkozás fejlődése sem.

Dolgozatom témájának a csikók kiképzését és belovaglását választottam. Témaválasztásom oka, hogy hosszú évek óta munkálkodom ebben a témakörben, későbbiekben is mindenképp szeretnék valamilyen formában ezzel foglalkozni. Jelenleg is saját csikóm belovaglása van folyamatban, így saját tapasztalataim alapján mutatom be a témát. Dolgozatomban szeretném bemutatni a csikókiképzés és belovaglás alappilléreit és alapvető állomásait, kiegészítve saját tapasztalataimmal, emellett bemutatnám a csikó kiképzésének különféle módszereit illetve elveit. Témám egy rendkívül megosztó téma, így nem azt szeretném vitatni, hogy melyik a jó, illetve rossz módszer, csupán megismertetni kívánom az általam ismert és alkalmazott módszereket és az általam használt elveket. A csikókor a ló életének egyik meghatározó időszaka, így fontos az emberekhez való kötődést mihamarabb kialakítani, hogy a későbbiekben megkönnyítsük a dolgunkat. Sose lehet elég korán kezdeni, természetesen itt nem a nyereg alatti munkáról van szó, hanem elsősorban az emberekhez való kötődés kialakításáról és különböző tárgyak illetve szituációk megismertetéséről. A befektetett munka és energia mindig megtérül, ezek a későbbi kiképzés alatt jelentősen megkönnyítik majd a dolgunkat.

A lovassport sokszínűségének köszönhetően rendkívül sok módszer létezik a csikók és fiatal lovak kiképzésére és tanítására, ezeknek a módszereknek megszámlálhatatlan mennyiségű kombinációja is jelen van a világban. A kiképzés során figyelembe kell venni az adott egyed természetét, fizikumát és esetleges korábbi tapasztalatait, hiszen ezek együttesen befolyásolják a használandó módszereket. A nyereg alatti munka megkezdése előtt mindenképpen a föli munkával kell kezdeni. Rengeteg dolgot lehet megtanítani a lónak a földről, ami később a hátáról a segítségünkre válhat. Elsősorban a földi munka alatt a futószáras munkát értem, erről dolgozatomban részletesebb bemutatást fogok adni. A futószáras munka mellett a mindennapok lebonyolítását szolgáló dolgokat, mint például a lábak feladását, a fej lehajtását és a legelőn az emberhez odamenést is szükséges megtanítani. Ezeknek is több módszere lehetséges, a későbbiekben az általam használt módszereket fogom ismertetni. Fontosnak tartom, hogy különbséget tegyünk az egyedek között. Nem minden lónál fognak ugyanazok a módszerek eljuttatni minket a kívánt eredményhez. Fel kell ismerni ezeket a szituációkat és eszerint cselekedni.

A belovaglás nem fejeződik be azzal, hogy a ló elfogadja a lovast a hátán. Miután sikeresen elértük lovunknál, hogy ülhessünk rajta, elkezdődik egy végtelen hosszú tanulási

folyamat. Dolgozatomban bemutatom milyen eszközökkel és feladatokkal tudjuk lovunkat tovább képezni, és a számunkra megfelelő lovaglási eredményt elérni. Lovardai alakzatok mellett, betekintést adok a rudakkal véghezvitt feladatok és iramváltoztatások terén is.

Célom bemutatni a fiatal lovak kiképzésének menetét, az évek során szerzett tapasztalataim alapján.

1. Szakirodalmi áttekintés

1.1. A ló érzékelése a kiképzés tekintetében

A lovak kiképzése során fontos megértenünk, hogy hogyan érzékelik ezek az állatok maguk körül a világot. A fiatal lovak kiképzésében kiemelkedő szerepet játszanak az érzékszerveik, hiszen ezekre próbálunk nap mint nap hatni. Egy jól képzett lónak nem szabad, hogy gondot jelentsen egy hangos zaj vagy egy élénk színű akadály. A lovakat már csikó korukban érdemes ezeknek a hatásoknak kitenni, így elkerülhetjük a túl érzékeny lovakat, amivel megkönnyíthetjük a belovaglást mindkét fél számára. (Némethy, 2000)

1.1.1. Látás

A ló szemei a fej két oldalán helyezkednek el, így rendkívül széles, majdnem 350 fokos látómezejük van. Ez azt jelenti, hogy egy ló szinte teljes körpanorámában lát maga körül, és mindössze kétféle vakfoltja van, közvetlenül a feje és a teste mögött és közvetlenül az orra előtt. A széles látótér segíti a lovat a vadonban, hogy időben észrevegye a közeledő ragadozókat. A lovak monokuláris látással rendelkeznek, tehát mindkét szemük külön-külön képet alkot, így hatalmas területet tudnak lefedni. Ennek a segítségével képesek egyszerre két irányba is figyelni. Képzésükkor figyelembe kell venni, hogy lovunk látni fog minket a hátán is. Nyers csikóknál ez problémát is jelenthet, hiszen felszálláskor, amikor megpillant minket a másik oldalon megijedhet tőle. Ennek tükrében fiatal, képzetlen lovon nem érdemes hadonászni és hirtelen mozdulatokat végezni. ([http4](#))

Amikor viszont közvetlenül előrefelé, maguk elé néznek, binokuláris látásuk van, amely a két szem képeit egyesítve mélységérzékelést biztosít. Mivel binokuláris látásuk csak egy kis területre összpontosítódik, a lovak számára nehéz a pontos távolságérzékelés, főleg ha közeli tárgyról van szó. Viszont ez a távoli mélységérzékelés hasznos számunkra, például díjugratásnál, hiszen előre nézve a ló is képes érzékelni az akadály távolságát. A lovak látása kiváló a gyenge fényviszonyok között is, ami szintén a természetes túléléshez szükséges. A retinájukban található nagy mennyiségű pálcika-sejt lehetővé teszi számunkra, hogy szürkületkor, illetve éjszaka is jól viszonylag lássanak. Ezért a lovak meglehetősen könnyedén mozognak sötét környezetben, ami természetes élőhelyükön szintén előnyt jelent. (Domonkos, 1987)

Bár a lovak nem látnak annyiféle színt, mint az emberek, nem is teljesen színvakok. A lovak két alapszínt tudnak megkülönböztetni: a kék és a sárga árnyalatait. Ez a színlátási különbség az egyik oka annak, hogy a lovak időnként ijesztőnek vagy bizonytalanoknak találhatnak egy-egy tárgyat, amely egyébként semleges színű az emberek szeme számára. A

díjugratásban ezért is fontos fiatal lovaknak minnél hamarabb minden színt megmutatni, amivel a versenypályán találkozhatnak majd. A lovak látása nem olyan éles, mint az embereké. A távoli tárgyakat nem látják olyan tisztán, mint az ember, de ez nem is szükséges számukra, viszont a mozgó tárgyak érzékelése sokkal fejlettebb náluk. Ezért a lovak jobban észreveszik a mozgó tárgyakat, különösen, ha azok a látóterük szélén vannak. Különösen fiatal lovakon ezért ügyelni kell, hogy a lehető legkevesebb mozgó tárgy legyen a környezetébe belovaglás alatt, hiszen ezek elterelik a figyelmét. (http8)

1.1.2.Hallás

A lovak hallása rendkívül fejlett, és fontos szerepet játszik a természetes élőhelyükön és kiképzés során egyaránt. A ló fülei kifinomultan érzékelik a hangokat, és képesek különféle hangforrásokat gyorsan és pontosan beazonosítani. Mivel a hallásuk kiegészíti látásukat, segít nekik eligazodni a környezetükben. A lovak kiképzése során rengeteg hang alapú segítséget tudunk nekik adni és megtanítani. Viszont hátrány lehet az érzékeny és kifinomult hallás, ha valamilyen a környezetben történő hanghatásra történik reakció. A kiképzés egyik alappillére, hogy lovunknak megtanítsuk, mely hangokra szükséges figyelmet fordítson. (Némethy, 2000)

A ló fülének iránya megmutatja nekünk éppen merre irányul a figyelem. Ezt a kiképzés során is szükséges figyelni, hiszen így megállapíthatjuk mikor irányul ránk a figyelem és tudjuk mikor érdemes kérni tőle feladatot. Abban is segítségünkre van a fülek állásának a megfigyelése, hogy ha lovunk esetleg valamilyen külső tényezőre figyel, hamar meg tudjuk állapítani hogy pontosan mi tereli el a figyelmét rólunk. A kiképzés során nem csak maga a hangsegítség a fontos, hanem a hangsúly és hangerő is befolyásoló tényező. A lovak érzékenyek az emberi hangulatra, ebből adódóan a kiabálás és éles hirtelen hangok stresszt okozhatnak nekik. (http7)

1.1.3. Szaglás, ízlés, tapintás

A lovak az egész bőrfelületükön érzékelik az érintést, tapintást. Ez a kiképzésben kiemelkedő fontosságú, hiszen lovaglás közben a bőrükkel érzékelik a csizma segítséget is. Tapintással nem csak segítségeket tudunk adni, de dicséretet is, simogatás vagy paskolás formájában. A lovak szaglása és ízérezékelése nincs szoros kapcsolatban magával a kiképzéssel, viszont jutalmazni tudjuk őket finom csemegékkel munka után. Az ízérezékelés tekintetében, léteznek különféle ízesített zablák és paszták az esetlegesen nehezen kantározható, problémás lovaknak. Ezek a termékek sok esetben a lovak relaxációjához is hozzájárul. (http15)

1.2. A ló mozgása

Mielőtt lókiképzésre adnánk a fejünket, érdemes tisztában lenni a ló természetes mozgásával. Minden lovassport alapja a lovak mozgása, ezen felül is a legtöbb jármód elengedhetetlen. Némethy szerint, azért is fontos tisztában lennünk a lovunk jármódjaival és azok helyes lábsorrendjével, ugyanis ezek alapján vehetjük észre, ha lovunknak valamilyen mozgásszervi fájdalma adódik. Sérült és sánta lovat pedig nem hogy kiképezni és lovagolni sem szabad, de jelentős odafigyelést és ellátást igényel. Lovunknak a lábai a legfontosabb testrészei amiket egészségesen és épen kell tartanunk. (Klimke, 1996)

1.2.1. Lépés

A lépés egy szabályos, négyütemű jármód, amiben nincsen lebegőfázis, tehát mindig van legalább egy pata a talajon. A lépés lábsorrendje szerint a hátsó láb lép az azonos oldali elülső láb patanyomáéhoz. Egy megfelelő lépésnél a hátsó láb az elülső patanyomába vagy az elé lép. Amennyiben a hátsó pata lemarad az elülső patanyomától, a ló nem megfelelően használja magát és nem megfelelő lendületességgel lép. Minden kiképzés alapja a jó minőségű és megfelelő iramú lépés. Fiatal lovaknál is ebben a jármódban kezdődik meg a munka mind futószáron, mind lovas alatt. A lépés alkalmas leginkább, hogy a lovunkat elengedjünk vagy pihentessük. A hosszú száron történő szabad lépésben tudják fizikailag és mentálisan is leginkább kipihenni magukat a következő feladat előtt. A lépés jármódnak a lebegő fázis hiányában és az alacsony iramának köszönhetően a legkisebb a sérülés kockázata. A lépést általában bemelegítésre és pihenésre használjuk az edzőmunkában. A lépés hibáját poroszkálásnak nevezzük, amikor a ló az azonos oldali lábaival egyszerre lép, így egy kétütemű jármódot kialakítva. (http2)

1.2.2. Ügetés

Az ügetés egy kétütemű, szimmetrikus és lebegő fázissal rendelkező jármód. Itt a lábsorrend az egyik átlós lábpár után következő másik ellentétes lábpár. Ennél a jármódnál a lépéssel ellentétben, már van olyan pillanat, amikor nincsen egyetlen láb sem a talajon, ez a lebegő fázis. (http3) Ennek köszönhetően az ügetés egy rendkívül ütemes mozgást biztosít. Ügetésben a lebegőfázisból a talajra érkezésnél a szalagok viszonylag nagy terhelést kapnak, hiszen ezeknek kell elnyelni a földet érést követő terhelést. Az ügetés remek jármód az ütemesség fejlesztésére, a szimmetriai problémák kiszűrésére, az egyensúly fejlesztésére és az esetleges sántaság megállapítására. Többféle ügetés típust különíthetünk el, ezek az

összeszedett ügetés, a munkaügetés és a nyújtott ügetés. Ezek az erő kifejtés mértékében, ütemességében és a lépések hosszában térnek el egymástól. Az ügetés jármód hibája az lehet, hogy az éppen földet érő lábpár nem egyszerre ér földet, hanem valamelyik láb, vagy az elülső vagy a hátsó megelőzi a másikat. Lovas tekintetében könnyű ügetésnél lehet hibát véteni, ugyanis a lovasnak akkor kell könnyíteni, ha a ló az éppen lovagolt kézen lévő külső első lábát emeli. Ellentétes esetben hamis ügetésnek hívjuk, ezt mindenképpen ki kell javítani. (Higgins, 2019)

1.2.3. Vágta

A vágta egy aszimmetrikus, három ütemű jármód, aminek van lebegő fázisa. A helyes lépéssorrend az aszimmetrikussága miatt mindkét kézre eltérő. A lábsorrend az a külső hátsó láb, ezután a belső hátsó és a külső első egyszerre és végül a belső első. A kezek változásával, tehát hogy jobb vagy bal kézen haladunk úgy változik a lábsorrend is. Tehát jobb kézen a lábsorrend a bal hátsó láb, ezután egyszerre a jobb hátsó és a bal első lábak és végül a jobb első láb. A bal kézen pedig a jobb hátsó láb, ezután a bal hátsó és jobb első egyszerre és végül a bal első láb. A vágta jármódnál ennek tükrében nem mindegy melyik lábon vágtazik a lovunk. Ha a fentiekhez képest ellentétes lábon vágtazik, azt hamis vágának nevezzük, ez a leggyakoribb hiba vágta jármódnál. Ebben a jármódban már az ügetésnél is nagyobb terhelés éri lovunk lábait. Az egy lábra jutó terhelés az iram, lebegő fázis és a talajon lévő egyszerre kevés láb miatt a ló tömegének kétszerese is lehet. Típusai az összeszedett vágta, a munka vágta és a nyújtott vágta. A vágta minden lovas spot meghatározó jármódja, köztük a fogathajtás, a díjlovaglás, a lovas tusa és a díjugratásé is. Ezekben a sportokban kiemelkedő fontosságú egy jó minőségű vágta létrehozása a fiatal lovagnál. (http12)

1.2.4. Galopp

A galopp egy a vágtahoz hasonló jármód, de ellentétben a vágtaival, ami három ütemű, a galopp négy ütemet jelent. A lábsorrendje a vágtaétól abban tér el, hogy a vágtaiban egyszerre földet érő lábak két külön ütemre bomlanak. Ezt a jármódot jellemzően a lóversenyeken lehet megfigyelni, ugyanis ebben lehet a legnagyobb iramot és sebességet elérni. Egy versenyló sebessége akár a 60-70 km/h is elérheti. A fizikai igénybevétele és rendkívül megnövekedett erő kifejtés igénye miatt a lovak csak rövidebb ideig tudják tartani ezt a jármódot. (http10)

1.3. A ló tanításának módszerei

Lovak kiképzésére többféle módszer is létezik. Ezeknek a módszereknek eltérő a megértés folyamata és a kivitelezés lényege. Minden különböző módszerrel más-más célt lehet elérni. A lovaglásban ezeknek a módszereknek a kombinációja szokott a legeredményesebb lenni. Fontos hogy egyik módszert se szorítsuk háttérbe, hiszen annak a hiányával esetleges nem kívánt viselkedési formákat hozhatunk létre, amik a kiképzés folyamatát bonyolítják és hosszabbítják meg. (Turner, 1851)

1.3.1. Pozitív megerősítés

A pozitív megerősítés során a ló egyértelmű jutalomban részesül, például egy finom falatban, simogatásban vagy szóbeli dicséretben. Amikor a ló a kiképző által kért feladatot helyesen hajtja végre, azonnal megjutalmazzák, így a ló megtanulja, hogy az adott viselkedésért vagy mozdulatért jutalom jár. Az időzítés itt kiemelkedő fontosságú, a jutalmat közvetlenül a helyes feladat megoldás után közvetlenül kell odaadni, hogy a ló pontosan értse, hogy melyik viselkedését jutalmazták. A ló temperamentumától és érdeklődésétől függően változhat, hogy mi motiválja leginkább. A jutalom nem csak jutalomfalat vagy simogatás lehet, lovak esetében a békén hagyás és pihenés is jutalom tud lenni. (<http9>)

Ennél a tanulási formánál is fontos szerepet kap a türelem. Az adott ló tanulási gyorsaságától és motiváltságától függ a folyamat hossza. Sosem elég egyszer elvégezni ilyen formában a feladatot, ismétlődés útján tanulják meg a lovak mit kérünk tőlük. A pozitív megerősítés gyakran gyorsabb tanulást eredményez, mivel a ló élvezettel vesz részt a folyamatban, és könnyebben rávezethető a feladatra és könnyebben megjegyzi a helyes viselkedési formát. (Müseler, 1940) A jutalmazás örömet vált ki a lóból, így szívesen ismétli meg azokat a viselkedéseket, amelyekért pozitív visszajelzést kapott. Fontos észben tartani ennél a módszernél, hogy vannak lovak akik a jutalomfalat érdekében megpróbálnak egy már ismert feladatot ismételtetni az új kívánt feladat helyett. Itt nem szabad jutalmaznunk őket, hiszen nem az általunk kért viselkedést hajtja ilyenkor végre. (<http8>)

Lovaglásban többnyire a helyes feladat végrehajtás után dicsérettel és simogatással tudjuk jutalmazni lovunkat. A jutalomfalat, mint jutalom ebben az esetben nem optimális, hiszen lovaglás közben nem célszerű etetgetni a lovat. (<http1>) Ezek mellett még a pihenés jó jutalmazási opció lehet, egy helyesen végzett feladatsor után érdemes arra a napra az edzést ott befejezni, ezzel is jutalmazzuk a lovat. A jutalommal való tanítás során a ló motiváltabban és szívesebben dolgozik együtt az emberrel, mivel az edzések pozitív élményt jelentenek számára. A ló nem csak engedelmeskedik, hanem valóban érdeklődést mutat a feladatok iránt. (Balassa, 1901)

1.3.2. Nyomásra való engedés

A nyomásra való engedés a lovak kiképzésében a leggyakrabban és széleskörűen alkalmazott módszer. A lovaglási feladatok alapja. A lónak ennél a kiképzési módszernél a nyomástól és kellemetlen helyzettől kell elmozdulnia. (Dallos, 1998) Az elmozdulás mértéke függ a nyomás erősségétől és hosszától is. A nyomás megszűnése jutalmazza a lovat, ez minősül a dicséretnek ebben az esetben. A módszer jó, hiszen hamar rájön a ló így a feladatra, nem szükséges hosszas gondolkodás. A módszer alapja a negatív megerősítés, tehát a nyomás megszűnik a helyes feladatmegoldás esetén. (http13)

Ennél a módszernél probléma lehet, ha nehezebb vagy összetettebb a feladat a lónak, gyakran próbálnak a feladat megoldása helyett, egy egyszerűbb kibúvót keresni. Ez a feladat alól kibúvás nehezíti a dolgunkat, ennek megelőzésére másik nyomást vagy büntetést szoktat alkalmazni. (http6) A módszer hátránya lehet még, hogy némely lovaknál a nyomás feszültséget, stresszt eredményez. Mivel a helyes feladat megoldásnál enyhül csak a nyomás, egyes lovak megrémülhetnek tőle. Ilyenkor érdemes egyszerűsíteni a feladaton, így van lehetősége a lónak megérteni mit kér a lovas. (Flandorffer et. al., 1997)

1.3.3. Büntetés

A lovak büntetése több féle is lehet. Gyakran alkalmazzák a nyomásra való engedés helytelen feladatmegoldásainál. Ebben az esetben nem megfelelő, ugyanis többnyire csak rémültséget és stresszt okoz a lónak. (http11) A büntetés például egy rossz szokás megszüntetésénél lehet alkalmazni, mint például a rúgás, harapás. Ezeknél az eseteknél a lónak egy olyan folyamattól próbáljuk elvenni a kedvét, amit nem tanítottak neki, hanem magától talált ki. Rossz esetben alkalmazott büntetéssel nem érjük el a kívánt célt és csak megfélemlítjük a lovat. Büntetés lehet egy határozott, hangos felszólítás vagy plusz feladat elvégzése is. (Kósa et. al., 1962)

Egy túl sokat büntetett lónak könnyen elmúlik a munkakedve és az emberek társaságának élvezése. A büntetés a kiképzés során lehetőleg egy minimálisan alkalmazott módszer legyen. Természetesen egy esetleges veszélyes szokás végrehajtásánál vagy egy veszélyesen megoldott feladatnál szükséges lehet. Minden lovas igyekezzen megfelelően és mértékkel alkalmazni. (Schramm, 1998)

2. Alkalmazott módszerek

Dolgozatomban az eddigi évek alatt szerzett tapasztalataim és a szakirodalomban bemutatott meglátások alapján mutatom be a lovak kiképzésének menetét. Az elmúlt közel 10 évben minden szabadidőmben lovakkal foglalkoztam. Ez alatt rengeteg tapasztalatot és tudást volt lehetőségem szerezni. A saját magam által képzett lovak mellett, számos ló kiképzésébe nyerhettem betekintést és követhettem nyomon őket nap mint nap. Köreimben a lovak megfelelő kiképzése mellett kiemelkedő szerepet kap a lovak egészségi állapotának fenntartása. Minden egyednek külön, a saját adottságaihoz, temperamentumához és fizikumához mért képzést alakítok ki.

A lovak kiképzése nem csak belovaglást jelent, számos esetben átlovaglás volt a cél. Ez sok esetben nehezebb, hiszen egy már rosszul megtanult folyamatot kell megváltoztatni. Bármilyen ló képzésénél elsődleges szempont a türelem és a következetesség fenntartása.

Saját vizsgálatok

3. Mindennapi munkálatok

3.1. A kézhez szoktatás

A csikók születésük után folyamatosan tanulnak. A legnagyobb mértékben ezt a tanulást az anyjuktól sajátítják el. Ez a tanulás megfigyelés alapján történik, a csikó a kancát figyelve próbálja meg lemásolni, amiket csinál. Ennek ellenére vannak dolgok, amiket nem lehet megfigyelés alapján megtanulni. Az első és legfontosabb dolog a csikó kötőfékhez szoktatása. Ezt többnyire úgy érhetjük el ha a pár hetes csikóra már teszünk kötőféket. Ez akkor lehet problémás, ha a csikó nincs kézhez szoktatva. Ennek igazából egy lehetséges megoldása van, ha a lehető legtöbb időt próbáljuk tölteni a csikóval. Lehetőleg már a születésnél is jelen kell lenni, ha megoldható, hiszen így a legegyszerűbb megkedveltetni magunkat a csikóval, hiszen nem leszünk újdonság már az életében, látott már minket. Amennyiben nem lehetséges, hogy jelen legyünk az ellésnél, feladatunk, hogy a lehető legrövidebb idő alatt kezdjünk el vele foglalkozni, bemutatkozni neki. Ennek a legegyszerűbb módja, ha az anyakancával foglalkozunk a csikó jelenlétében. Így a csikó látja, hogy nem jelentünk veszélyt, el is fog kezdeni érdeklődni irántunk.

1. ábra Pár napos csikó emberekhez szoktatása

Ha már megszokta a jelenlétünket, elkezdhetünk közeledni felé. Fontos hogy ne rámagasodva közelítsük meg, hiszen így fenyegetőnek tűnhetünk, megijeszthetjük vele. Hozzá kell szoktatnunk őt a fizikai érintéshez. Először a váll és lapocka tájékán, majd ha itt már meg szokta elkezdhetünk először a nyaka és feje irányába haladni, utána pedig a fara és lábai tájékán megszoktatni az érintést. Fontos kihangsúlyozni, hogy ez egyedektől függően eltérő időmennyiséget vehet időbe. Vannak barátságosabb, kíváncsibb egyedek, akik akár pár óra alatt megszokják, van hogy kellemesnek is találják az emberi érintést, viszont ezzel szemben vannak félénk, esetleg agresszívabb állatok akik napok vagy hetek alatt szokták csak meg. Ez a folyamat egy igazi türelemjáték, nem szabad elsietni a dolgot, hiszen könnyen megijeszthetjük őket vele.

3.2. Vezethetőség tanítása

Ha már a csikónk megszokta a jelenlétünket és az érintést is, elkezdhetjük vele a vezethetőség gyakorlását. Ennek a szerepe, hogy a csikót a kanca mozgatása nélkül is tudjuk átvinni egyik helyről a másikra. Eleinte a csikót és a kancát két külön ember vezeti, úgy hogy a kanca megy elöl és a csikót vezetjük mögötte. Segítséget nyújthat, ha a csikó fara mögött elvezetjük a vezetőszarat. Ez fog nekünk segíteni abba, hogy a csikó, ha hátrafele szeretne szabadulni a vezetésből, akkor a szárral a fara alatt érzi majd, hogy arra nem lehet menni. Ez a folyamat is egyedtől függően változó ideig tarthat. A választás előtti csikó esetében, ennél többre nem is lenne szükségünk, de sose lehet túl sok dolgot megtanítani.

3.3. Patkolás előkészítése

A következő számomra fontos lépés a jövőbeli körmöléseknél és patkolásoknál fog nagy szerepet betölteni. Meg kell tanítsuk a csikónak hogy feladja a lábait, és ne csak odaadja de a levegőbe is tartsa ameddig az ember szeretné. Ez először a lábak feladásának megtanításával kell kezdeni. Ennek a módszere, hogy finom simogató mozdulatokkal jelezzük neki, hogy melyik lábát szeretnénk felvenni. Érdemes az első lábakkal kezdeni, hiszen ezeket sokkal szívesebben adják általában és számunkra is kisebb veszélyt jelen rúgás tekintetében. A simogató mozdulatokra sok ló fel is fogja emelni a lábát, ezt kell kihasználni és megfogni neki. Amennyiben nem emeli fel a testünkkel kell a ló vállára nyomást helyezni, ezzel fogjuk tudni a felemelendő lábról leszedni a ló testsúlyát. Ha nincs már az adott lábon súly, kis erő befektetésével fel is tudjuk venni a lábat. Eleinte rövid ideig tartsuk csak, próbáljuk az előtt letenni, mint hogy ő maga venné el tőlünk a lábát. Amennyiben számunkra kíváncs

eredményt érünk el, simogatással és tér adásával jutalmazzuk csikónkat. Ha a csikó mégis megpróbálja elvenni a lábát, próbáljunk egy kis ellenállást kifejtetni, amennyiben ez nem elég mindig újra lehet próbálni. Itt is rendkívül fontos a türelem, hiszen ezzel is megijeszthetjük őt.

3.4. Érzéketlenítés

Ezek mellett, még amit én fontosnak találok egy csikónak megtanítani fiatal korban, hogy a környezetében a későbbiekben előfordulható tárgyaktól ne féljen. Erre bármilyen tárgyat használhatunk, a legalkalmasabbak a bármilyen csörgő- zörgő hangot kiadó fóliák, csomagoló anyagok és zacskók. Az egyszerűség kedvéért érdemes egy bot vagy pálca vérére kötni ezeket, így csökkentve a kockázatot a sérülésre.

Először fontos megmutatni neki a tárgyat, hagyjuk, hogy megszaglássza. Ezután a csikó előtt, ahol látja is mozgassuk meg, hogy hallhassa milyen hangot ad ki az adott dolog. Amikor ezeket már megszokta elkezdhetjük a testét, lábait és a feje fölött is húzgálni, csörgetni. Mindig csak akkor térjünk át egy következő területre, ha az előzőnél már semmilyen reakciót nem tapasztalunk. Ezzel a módszerrel lehet a csikóknak bemutatni minden új dolgot és az esetlegesen számukra félelmetes dolgokat közömbössé tenni.

2. ábra Ló érzéketlenítése ponyvával

4. Futószárazás

4.1. Jelentősége a kiképzésben

A futószáraz munka az egyik leghasznosabb edzésmódszer a lovak kiképzésében, amelyet széles körben alkalmaznak fiatal és idősebb lovaknál egyaránt. Ennél a módszernél a ló egy hosszú szár végén, körben mozog a futószárazó személy körül. A futószáraz munka célja, hogy fejlessze a ló természetes mozgását, állóképességét, izomzatát és egyensúlyát. Gyakran alkalmazzák fiatal lovaknál, hogy megtanulják az alapvető parancsokat és felkészítsék őket a lovas alatti munkára, de idősebb lovak edzésére, mozgatására és rehabilitációjára is ideális. A futószáraz munkánál a ló megtanulja figyelemmel követni az irányító személy hang- és testjelzéseit, és helyesen reagálni rájuk. A futószár és az ostor segíti a ló irányítását, miközben a ló körön halad különböző jármódokban, azaz lépésben, ügetésben és vágóban. Ez az edzésforma különösen hasznos az egyensúly fejlesztésére, ugyanis körön sokkal nehezebb neki dolgozni, mint egyenes vonalon. Az egyensúly fejlesztése fiatal lovaknál különösen fontos, mivel még nem tanulták meg, hogyan használják a testüket megfelelően. Az egyensúlyuk kialakítása később a lovas alatti munkánál is különösen fontos lesz.

3. ábra Futószárazás chambon segítségével

A futószáras edzést gyakran alacsonyabb jármódokkal kezdik, majd fokozatosan áttérnek a magasabb jármódokra, amikor a ló már felkészült rá. A hang- és testjelek alapvetőek a futószárazás során, mivel ezek segítik a ló irányítását. Ez különösen hasznos a fiatal lovak számára, akik a futószáras munka során szereznek először tapasztalatokat a fegyelemről, annak fenntartásáról és a pontos reakciókról. A futószáras munka másik nagy előnye, hogy képesek vagyunk a ló izomzatát a hátára ható terhelés nélkül fejleszteni, ami különösen fontos a fiatal lovaknál. Ez az izomzatfejlesztés a hát, a nyak és a farizmok területén történik, ami elengedhetetlen a későbbi lovas munka során, hiszen így könnyebben bírja majd el a lovast. A futószáras munkával javíthatjuk a ló légzési kapacitását és állóképességét is, mivel az intenzív edzés erősíti a ló tüdőkapacitását és terhelhetőségét, ennek ellenére nem érdemes jelentősebb kondíciót kialakítani lovunknak fiatal korban ugyanis ez a későbbi belovaglásnál problémákat okozhat majd. A futószárazás rehabilitációs célokra is alkalmazható, különösen sérülésből felépülő lovaknál. A kontrollált körülmények között történő, mozgás segíthet a ló izmainak regenerálódásában, miközben megakadályozza a további sérüléseket, amelyeket esetlegesen magának okozhatna. A futószárazó személy kontrollálni képes a ló mozgását, hogy biztosan ne okozzon további kárt önmagában. A futószárazó személy türelme és következetessége kiemelkedő fontosságú, hiszen a ló számára ez egy tanulási folyamat. Ez az edzés módszer hosszútávon segít a lovasnak abban, hogy segítségei hatékonyabbak legyenek a lovaglás során. A futószáras edzések eredményeként a ló jobban alkalmazkodik a lovas feladatokhoz és kiegyensúlyozottabban mozog.

4.2. Futószárazás folyamata

A futószáras munka megkezdése szakáganként eltérő korban kezdődik. Amíg a western szakágban a lovasok többnyire 1,5- 2 éves korban kezdik, addig az angol stílusban lovaglók általában 2,5-3 éves korban futószárazzák először lovaikat. Amikor csikónk eléri a számunkra megfelelőnek tartott kort, elkezdhetjük vele a futószáras munkát. Legelső lépésként a futószárazás helyszínét kell előkészítsük, amely lehetőleg egy körkarám vagy egy biztonságos terület, ahol a ló szabadon mozoghat, de nem tud kiszökni. A körkarán azért is jobb választás, mert a kört körbehatároló fal segít úgymond támasztani a lovat, ennek a segítségével hamarabb megtalálja az egyensúlyát is. A munka megkezdése idején előnyös zavaró tényezőktől mentes környezetet biztosítani, ugyanis igen később hasznos, ha lovunk képes a környezete helyett ránk figyelni, ez többnyire fiatal lovaknál az elején elég nehézkes, így a nyugodt környezettel a saját dolgunkat könnyítjük meg.

A második lépés a megfelelő felszerelés kiválasztása. A futószár, egy hosszú szár, amelyet a ló zablájához rögzítenek, ez az irányítás eszköze. A futószár szolgál a később a lovas alatti munkánál jelen lévő szárként. A futószár segítségével tudjuk a futószáras kör méretét növelni, illetve csökkenteni. Ezen kívül a futószárazó személy ostonnal is rendelkezik, amely nem büntető eszköz, hanem a későbbi lovas alatti munkánál megjelenő csizma segítséget váltja ki. Ez szolgál a ló sebességének növelésére. A futószárazást ideálisan a legalacsonyabb jármódban, tehát lépésben lenne ideális elkezdni, de a fiatal lovaknál

gyakran előfordul még a játékoság, így ügetéssel érdemesebb kezdeni. A futószárazás során fontos, hogy a ló mindkét irányba dolgozzon, ezzel elkerülhetjük, hogy felemásan fejlődjön az izomzatuk. Minden feladatot mindkét kézre meg kell ismételni, lehetőleg ugyan akkora időintervallumban. Ettől eltérni csak olyan esetben indokolt, ha a lovunk például az egyik kézen jelentősen rosszabbul dolgozik, így ha arra az oldalra többet dolgozik, azzal segíthetünk szimmetrikussá tenni. Ha lovunk mindkét kézre, mind a három jármódban stabilan dolgozik, reagál utasításainkra, akkor a következőkben említett segédeszközök használatát érdemes elkezdni.

4.3. Használható segédeszközök

A lovak futószárazásában több elengedhetetlen eszköz mellett van lehetőségünk különféle segédeszközöket is használni. Ezek feladata a feladat nehezítése, bonyolultabbá tétele. Fontos, hogy mielőtt bármilyen segédeszközt alkalmazunk, tisztában legyünk azok funkciójával és rendeltetésszerű használatával. A nem megfelelően használt segédeszközökkel sok esetben több kárt okozhatunk magunknak és lovunknak, mint hasznot. Az alap felszerelések közé tartozik a futószár, a kantár és az ostor. A futószár egy 8-12 méter hosszú szár, ennek a feladata a ló és a futószárazó személy összekötése. Megfelelően használva ez szolgál a kör méretének szabályozására és a hajlítás fenntartására. Egyszerre két futószár is használható, ezt dupla futószárazásnak nevezzük. Ennek a lényege, hogy a lónak mindkét oldali zablakarikába csatolunk futószárat és mint a lovas alatti munkánál a száracat, úgy használjuk. Ezzel a módszerrel megtaníthatjuk lovunknak az első felülés előtt, hogy hogyan kell reagálni a különböző szársegítségekre. A kantár a ló fején lévő eszköz, ehhez fogjuk futószárazásnál rögzíteni a futószárunkat. A rögzítésnek több lehetséges módja is van, személy szerint én ezek közül egyet tartok számomra megfelelőnek. Rögzíthetjük a zabla belső karikájába, ezzel nekem az a problémám, hogy a zablára kifejtett erő ennél a rögzítésnél kifelé húzza a ló szájából a zablát a kör belseje felé. Ez több okból se előnyös, hiszen így nem egyenletes a nyomás a ló szájának két oldalán és a zablával megsérthetjük így a ló ínyét, nyelvét és fogait is. Ezen kívül olyan módon is lehetséges a rögzítés, hogy a belső zablakarikán átbujtatva, a ló álla alatt elvezetve a külső zablakarikába csatoljuk be. Ezzel a módszerrel megakadályozzuk, hogy a zabla át legyen húzva a ló száján nyomáskifejtés esetén, viszont így egy szorító erőt fejtünk ki a ló alsó állkapcsára. Ez azért nem a legmegfelelőbb, mert ez a későbbi lovas alatti munkánál egy nem létező segítség, hiszen a ló hátáról ilyen irányú erőt nem tudunk kifejteni. Ennek kiküszöbölésére létezik egy úgynevezett futószárazó szakáll, ez egy Y alakú mind a három végén csattal rendelkező eszköz, melynek segítségével megakadályozható az alsó állkapocsra kifejtett szorító hatás. Ez egy jó megoldás, azonban személy szerint nem alkalmazom, hiszen ez a hatás elérhető egy plusz eszközt nem igénylő módszerrel is. Ez a módszer nem más, mint hogy a futószárat a belső zablakarikán átbujtatva elvezetjük a ló tarkóján és ezután fentről kapcsoljuk bele a külső zablakarikába. Ez a módszer hasonlít legjobban a későbbi lovas alatti munkánál lévő szárhasználatra, emellett segítségünkre szolgál egy tarkóra ható nyomás is. Ezt a nyomást az alsó állkapocs összeszorításával ellentétben sok kantár és zabla típus is alkalmazza. Alapvető

felszerelések közé tartozik még a futószárazó ostor is. Ennek funkciója a lovas alatti munkánál lévő csizma segítség kiváltása.

Első a feladat nehezebbé tételére alkalmas eszközünk a chambon. Ennek két féle típusa lehet, az egyik egy puha kötélből készült a másik egész hosszában gumis. A különbség a kettő között, hogy a nem gumis kötélből készültben nehezebb a lónak dolgozni, hiszen egy fix hosszúságú dologról van szó. A teljes hosszában rugalmas chambon elsősorban fiatal és képzetlen lovaknak megfelelő, mivel ennek van egy kis nyúlási lehetősége, ezzel segítve a lovat. Különbség még hogy a sima kötélből készült az csúszó csomóval állítható, míg a végig gumírozott kötél közepén van egy műanyag hosszúság szabályzó, amellyel képesek vagyunk a lovunkra megfelelő méretre beállítani az eszközt. Mindkettő típusnak a két végén karabiner található. Felhelyezésére két módszer is lehetséges, az elsőnél a hosszúságot szabályozó részt felhelyezzük a ló marja mögötti részre, ezután a lelógó részeket átvezetjük mindkét oldalon az állat hónaljánál és a megfelelő oldali zablakarikákba csatoljuk. Ez a módszer mindkettőhöz alkalmazható. Szükség esetén a ló marja mögötti részen lévő hosszúság szabályozóval vagy a csúszó csomókkal tudjuk méretre állítani. Ez a felhelyezési mód remek, hiszen nincs szükségünk egyéb segédeszközre, és a lovunknak mégis nehezebbé tudjuk tenni vele a feladatot. A másik csatolási módhoz szükségünk lesz egy futószárazó hevederre. Ez csak a gumis verziónál működik. A heveder funkciója, hogy ezt és hasonló futószárazó segédeszközöket és hámkokat tudjunk hozzá erősíteni. A neve is árulkodó a kinézetével kapcsolatban, hiszen a sima heveder meghosszabbított verziója. A különböző segédeszközöket a rajta lévő karikák segítségével tudjuk rögzíteni. A gumis chambon második rögzítési módjánál a hosszúság szabályozó rész kerül a tarkóhoz, innen a két zablakarikán átvezetve a futószárazó heveder has alatti részén lévő karikákba vagy az oldalt lévő karikákba tudjuk csatolni.

4. ábra Futószárazó hám használat közben

A következő eszköz az úgynevezett gumis kikötőszár. Ezt mind futószárazáshoz és lovagláshoz is tudjuk használni, segít a lónak egy megfelelő támaszkodást kialakítani, ami szükséges a helyes feladat megoldásokhoz. Kinézete igazából egy hosszú bőr darab, aminek mindkét végén karabiner található, amelyek között van egy gumi karika, ami két részre osztja a bőrt. A gumi karika szerepe, hogy az eszköz ne legyen teljesen merev, ezzel segítve a lónak. Az utolsó általam használt segédeszköz a futószárazó hám. Ez egy kötélből készült hám, ami a ló fara mögül indulva végig halad az oldalán, itt csatlakozik a hevederhez, majd a zablán át újra vissza van csatolva. Ennek több módon is segíti a lovat a megfelelő testhelyzetet felvenni. A far mögötti rész segíti a lovat, hogy minnél inkább belépjen maga alá a hátsó lábával, ezzel is nehezítve a feladatot. A zablán áthaladó rész pedig segít neki a megfelelő keret kialakításában és az elengedettség elérésében. Ez az eszköz alapvetően idősebb képzett lovaknak nagyszerű, ugyanis fiatal, képzetlen lovunkat megijeszthetjük vele. A hám használata minden esetben szoktatást igényel, mivel a lovaknak egy új eszköz lesz a far mögött végighaladó rész. Hozzászoktatás nélkül előfordulhat, hogy a ló ha megérzi a fara mögött lévő részt, kirúg rá, ami teljes felhelyezés esetében a zablára is fog hatni ami hatására megijedhet és ennek hatására esetlegesen hátráltatjuk magunkat a képzéssel.

4.4. Rudak használata a futószárazáshoz

4.4.1. Rudak alapvető feladata és elhelyezésük

Lovunk miután már szépen dolgozik mindhárom jármódban és elsajátította az eszközökkel való helyes feladatmegoldást, elkezdhetünk vele rudak felett dolgozni. Rudak használata szuper módszer arra, hogy felkeltsük lovunk érdeklődését és megnehezítsük neki a feladatot. Rudak fölötti feladatokat mindhárom jármódban lehet velük végezni, minnél magasabb a jármód annál nehezebb a feladat. A feladatok nehézségét még azzal növelhetjük, hogy rudak helyett úgynevezett cavalettiket használunk, amik a föld magasságáról elemelt rudak. Minnél magasabbra történik a földtől az elemelés, annál nehezebb a lónak végrehajtani a feladatot. A rudakat mindhárom jármódban eltérő távolságra kell kihelyezni. A feladat bemutatásánál kezdésnek érdemes egy rudat használni csak, hogy lovunk először megismerkedhessen vele. Ha esetleg lovunk félne a rúdtól, megmutathatjuk neki kézen átvezetve is elsőnek. Lépés jármóddal érdemes minden esetben kezdeni, itt van lehetősége lovunknak megismerni a feladatot. Lépésben 0,7-1,0 m távolságra helyezhetőek a rudak, elhelyezésnél figyelembe kell venni lovunk méretét és hogy milyen feladatot szeretnénk neki adni. Egy sima lépés munkánál közelebb, míg egy nyújtott lépés gyakorlatnál távolabb kell helyezni őket. Ügetésnél az elhelyezés távolsága 1,2-1,7 m. Itt is lovunk mérete egy befolyásoló tényező, de az ügetés lendületessége miatt kisebb a jelentősége. Itt is a közelebb helyezett rudak összeszedett ügetést, míg a távolabb helyezettnek nyújtott ügetést eredményeznek. Vágta jármódban a rudak elhelyezési távolságára a legkevésbé befolyásoló lovunk mérete. Itt ténylegesen a vágta ugrások

hosszát szabályozzák a rudak. Ebben az esetben 2,6-3,5 m szélességre érdemes elhelyezni a rudakat, a gyakorolni kívánt feladathoz mérten. Ha lovunk a földön lévő rudakon már jól dolgozik, megemelhetjük neki őket cavaletti formában. Itt lovunknak sokkal jobban kell figyelnie, hogy hova teszi lábait, illetve magasabbra is kell emelnie őket. Ez a feladat szuper izomépítésre és a figyelem fenntartásának gyakorlására is.

4.4.2. Futószáras körön történő változások

Rudakat már a futószáras munkánál beilleszthetjük lovunk kiképzési tervébe. A futószáras körön a rudak elhelyezésénél figyelembe kell venni a kör ívét is, ha egynél többet szeretnénk használni. A rudak közepét kell összekösse a kör íve, és a megfelelő távolságokat így kell kimérni. Ennél a feladatnál lovunknak nem csak a rudakra kell odafigyelnie, hanem mivel íven vannak így fontos, hogy a közepén haladjon át rajtuk. Amennyiben nem a közepén történik az áthaladás, úgy a kör közepe felé szűkebb, míg kifelé egyre bővebbek lesznek a távolságok. Ez a feladat szintén végezhető cavalettikkel, ám fontos odafigyelni, hogy a rudaknak csak a külső felét emeljük meg, hiszen a belső felébe könnyen beleakadhat a futószár, ami balesetveszélyes lehet. Az íven történő munka kiváló izomerősítő és egyensúlyfejlesztő a fiatal és idősebb lovaknak egyaránt.

5. ábra Gumiabronccsal megemelt rúd futószárazáshoz

5. Belovaglás

5.1. Belovagláshoz használt felszerelések

A belovagláshoz használt felszerelések megegyeznek a későbbi lovaglásnál használt felszerelésekkel. Ezek közül a felszerelések közül vannak, amik elengedhetetlenek és vannak, amik nem feltétlen szükségesek, de rendkívül hasznosak tudnak lenni. Elengedhetetlen felszerelés például a kantár, amely a ló fején lévő, általában bőrből készült eszköz. A kantárnak többféle típusa is létezik, ezek közül belovagláshoz a sima angol orzós típust szoktuk alkalmazni. Ennek oka, hogy a csikó az elején úgy sem tudja, még mit szeretnénk tőle, így a legjobb, ha az alap modellben tanítjuk meg neki a dolgokat. A későbbiekben bármikor lesz lehetőségünk szükség szerint módosítani a kantár beállításainkon és típusokon.

6. ábra Kantár részei: 1. Zabla, 2. Szárösszekötő, 3. Kantárszár, 4. Orrszíj, 5. Pofaszíj, 6. Homlokszíj, 7. Torokszíj, 8. Kis orrszíj, 9. Tarkószíj

Alap felszerelések közé tartozik még a nyereg és a nyeregalátét is. Ezekre már az első felülés alkalmával szükségünk lesz. A nyergeknek is rengeteg típusa van jelen, szakágunkhoz megfelelően válasszuk ki ami nekünk megfelelő. Az én esetemben ez mindig egy díjugrató nyereg. Amennyiben lehetőségünk van rá, ne a legszebb, legjobb nyergünkkel lovagoljunk be lovakat, ugyanis a belovaglás folyamata alatt előfordulhat, hogy a nyereg sérül. A lovas súlyának szoktatásához pedig többnyire egy rövid ideig rendellenesen kell használnjuk a nyerget, például ráhasalni, ami szintén károkat okozhat benne. Ezért érdemes egy olcsóbb kategóriás, direkt erre a célra vásárolt belovagló nyeregre beruházni, amit nem sajnálunk, ha megsérül. Szükségünk van még nyeregalátétre, ebből bármilyen, a nyergünkhöz illeszkedő típus megfelelő. Emellett a nyereg rögzítéséhez szükség lesz hevederre is. Ebből is bármilyen megfelelő, amennyiben a helyes méretű a lovunkra. Ezek voltak a mindenképpen szükséges eszközök a belovaglás megkezdéséhez.

7. ábra Ugró nyereg részei: 1. Ülőfelület, 2. Kis nyeregszárny, 3. Nyeregpárna, 4. Térdpárna, 5. Kengyelszíj, 6. Kengyel, 7. Nagy nyeregszárny, 8. Térdtámasz, 9. Vádli támasz, 10. Marvas, 11. Felrántószíjak

Ezek mellett még sok más eszközt is alkalmazhatunk. A lábak védelmére sok opció létezik a mai világban. Személy szerint én a belovaglás megkezdésekor, és az azt megelőző futószárazó munkánál nem alkalmazok semmilyen védő eszközt a lovak lábára. Ennek oka, hogy lovunk belekényelmesedhet abba, hogy nem figyel kellő mértékben lábaira és összeüti azokat. Ha van rajtuk lábvédő, megtanulhatják, hogy nem is kell figyelni, hiszen nem fáj összeütni őket. Ez később problémákat okozhat, ha lovunk meg lesz patkolva, ugyanis a patkóval komoly sérüléseket tudnak maguknak okozni amennyiben nem figyelnek a saját lábaik helyzetére. Használható még szügyelő is. Ennek a funkciója, hogy megakadályozza a nyereg hátracsúszását a megfelelő pozícióból. Ez akkor nagyon hasznos, ha lovunknak olyan kerek, széles háta van, hogy előfordul, hogy csúszkál rajta a nyereg. Nagyon hasznos eszköz lehet még egy a ló nyakába erősített kengyelszíj. Ezt kapaszkodóként tudjuk majd használni, ha lovunk ugrálna vagy elszaladna alattunk. Ez azért fontos, mert ha a lovas elveszíti az

egyensúlyát ez segíthet megtalálni anélkül hogy esetleg véletlen lovunk száját húzgálnánk meg.

Mindezek mellett szeretnék még említést tenni, hogy a lovak biztonsága mellett kiemelkedően fontos a belovagló személy biztonsága is. Csikó belovaglásánál mindig fel kell készülnünk váratlan eseményekre és reakciókra. Minden egyed eltérő, így eltérően reagálhatnak azonos dolgokra is. Már a futószáras munka megkezdésénél javasolt a kobak használata. Azonban a belovaglás elkezdésénél és minden egyes felülésnél elengedhetetlen. Emellett még gerincvédő mellény használata is javasolt. Ez megvédhet bennünket a súlyos sérülésektől esés esetén. Mindig legyünk elővigyázatosak!

5.2. Felszerelésekhez való szoktatás folyamata

A belovaglás első lépése a felszerelésekhez való szoktatás. A belovaglást megelőző futószáras munkánál már a kantárhoz hozzá szoktattuk lovunkat, így azzal már meg is vagyunk. A következő fontos dolog a hátán lévő dolgokhoz való hozzászoktatás. A legegyszerűbb módja, ha simán fenyergeljük a lovat, ezt követően a fentiekhez hasonlóan futószáron megmozgatjuk. Ez azért fontos, hogy a ló megszokja mozgás közben is megszokja a hátán lévő felszereléseket. Nyergelésnél fontos ügyelni, hogy lovunknak minden felszerelés felhelyezése egy új élmény, bármelyiktől félhet, megijedhet. Nyergelésnél meg kell neki mutatni a felszereléseket, felhelyezés előtt érintéssel jelezni neki, hogy mi fog történni. Előzőleg amennyiben nem használtunk lovunkon futószárazó hevedert, ez a leg meghatározóbb pontja a nyergelésnek. Heveder meghúzása előtt is fontos érintéssel jelezni, hogy a hasa alatt lesz ezután valami. Számítsunk ebben az esetben lovunktól akár nagyobb reakcióra is. Előfordulhat, hogy a hasa alatti nyomás hatására el akar majd szaladni, esetleg ugrálni. Ebben az esetben határozottan fogjuk és próbáljuk megnyugtatni. Ezek után elkezdhetjük a futószáras munkát, hogy mozgás közben is hozzá tudjon szokni a felszerelések mozgásához és hangjához mielőtt felülnénk rá. Érdekes a kengyeleket leengedni, mivel ezek mozogni fognak miközben lovunk dolgozik, így segíthetnek nekünk később a lovas csizmájától való félelem megelőzésében.

5.3. Az első felülés

Az első felülésig lovunk már ismeri a felszereléseket és stabilan dolgozik futószáron mindhárom jármódban, akár rudak felett is. Az első felülés legfontosabb előkészülete, a lovas súlyának megszoktatása. Ehhez többféle módszer is alkalmazható. Az első módszernél nem a lovas helyez súlyt a ló hátára, hanem egy nehezéket használunk erre a célra, ami többnyire homokzsák. Ez azért előnyös, ugyanis nem áll fenn a leesés veszélye a lovasnak, illetve egy tapasztalatlanabb lovas esetében nem áll fenn a veszély, hogy esetleg egy rossz

mozdulattal megijeszti a lovat. Személy szerint én nem ezt a módszert használom, mivel ez a fajta teher nem mozog a ló hátán ahogy egy lovas tenné, így a lóból a lovas jelenléte ugyan úgy válthat ki reakciót. A másik módszernél a lovas először nem ül fel teljesen, hanem csak felhasal a ló hátára. Ezzel nem csak a lovas súlyát szoktatjuk meg a lóval, hanem a fel-le szállás mozdulatait is megismeri a ló. Ha lovunk már nyugodtan állva tűri hogy a lovas fel-le száll a hátára, elkezdhetjük egy segítő személlyel vezetni a lovat amíg a másik hasal a hátán. Ennek a segítségével a ló megszokhatja lépés közben is a plusz terhet a hátán, és a lovasnak van lehetősége gyorsan leszállni, ha hevesebb reakciót tapasztalna. Ilyenkor fontos hogy a ló felszállással ellentétes oldalát a kezünkkel simogassuk és érintgessük, lehetőleg úgy hogy a ló is lássa ezt. Ennek a célja, hogy az egyik leggyakoribb megijedés forrását elkerüljük, ami az amikor a ló meglátja a lovast a háta másik oldalán. Ha lovunk már szépen, nyugodtan sétál teherrel a hátán, akkor a lovas ténylegesen felülhet a nyeregbe. Felszállásnál figyeljünk oda arra, hogy a ló farát ne üssük meg véletlenül a lábunkkal, ugyanis ettől is megijedhet. Ha már ülünk a lovon, elkezdhet a segítő személy vezetve sétálni a lóval. Ha ez is be van már gyakorolva, a segítő személy kiengedi a lovat futószárazó körre. Ezek után minden úgy zajlik, mint futószárazásnál, csak a lovas közbe a hátán ül, és próbálja a későbbi segítségeket taníttatni a lónak. Ha futószáron már a segítő beavatkozása nélkül, mind három jármódban közlekedik a lovunk, megkísérelhetjük a teljes lovardában történő lovaglást, és elkezdhetjük a lovunk további edzőmunkájának tanítását.

6. Feladatok

6.1. Lovagolható lovardai alakzatok

Miután lovunk már eljutott a képzésének azon szakaszáig, hogy teljes lovardában tudunk vele dolgozni, elkezdhetjük gyakorolni a különféle lovardai alakzatokat. Az első és talán a legegyszerűbben kivitelezhető, az a kiskör és nagykör lovaglása. Mivel lovunk előtte sokat dolgozott futószáron, nem lesz neki ismeretlen a kőrön dolgozás. A kiskör egy 8-10 m átmérőjű, a nagykör pedig egy 10-20 m átmérőjű kört jelent. A kör lovaglásánál oda kell figyelni, hogy lovunk folyamatos hajlításba legyen, a kör ívének megfelelően. A következő gyakorlat a körben váltás nevű alakzat. Itt a körben a középpontján átívelő kígyóvonalat kell lovagolni, aminek a végén a ló a másik kézen halad a kőrön tovább. Ez egy szuper feladat ugyanis a kézváltás közben lovunk hajlítását is meg kell változtatnunk. A lovardában hogy átjussunk másik kézre, lovagolhatunk még átlóváltást is. Ennél az alakzatnál a hosszúfal elejétől lovagolunk egy átlót a másik hosszúfal végéhez. Ezeken kívül kézváltási gyakorlat még az átváltás, aminél egy vízcsepp alakot lovagolunk valamelyik sarokból. A teljes lovardánkat kétféle képpen is megfigyelhetjük, mind a hosszú falak felénél, mind a rövid falak felénél, Az előbbi a fél lovarda, a második pedig a középből. Mindkét gyakorlat elvégezhető, hogy a lovunk ugyan azon a kézen marad, de végezhetőek kézváltással is. Lovunk állításához a legmegfelelőbb feladatok a kígyóvonalak, ezekből egytől akár az öt ívig tudunk lovagolni.

Ezeket a lovardai feladatokat úgy érdemes kombinálni, hogy lovunk sose tudjon bele unni egy feladatba. Fontos, hogy mindig adjunk neki valamilyen feladatot, hogy fenntartsuk a figyelmét. A feladatokat lovunk képzési szintjének kombinációjában érdemes végezni, ügyelve arra, hogy egyszerre ne túl nehéz feladatot adjunk a képzetlen fiatal lónak. Túl nehéz feladatok kérése esetén a ló hamar elfáradhat és elmehet a kedve a munkától. Ezt a rossz munkakedvet „besavanyodásnak” vagy „befejelésnek” nevezzük. Nekünk, mint lovasnak a feladatunk elkerülni ezt a kedvezőtlen állapotot.

6.2. Az iram változtatás feladatai, átmenetek

Lovunkkal már futószáron sok ilyen és ehhez hasonló feladatot végeztettünk, de most lovassal a hátán, hátról kapott segítségekkel is meg kell, tanítsuk őket. Az iram változtatások remek feladatok lovunk figyelmének fenntartására. Ezeknél a feladatoknál egy adott jármódban vagy előre lovagolunk, tehát magasabb iramot kérünk, vagy összeszedettséget kérünk a lótól, így az iram csökken. Egy helyesen kivitelezett előre lovaglásnál a ló nem feszül meg, nem kontroll nélkül elkezdi az adott jármódban sietni és kapkodni, egyszerűen csak elkezdi hosszabbakat lépni, fontos hogy közbe ne váltson magasabb jármódba. Egy helyesen kivitelezett rövidítésnél pedig a ló nem kezd el csoszogni, nem feszül meg és fontos hogy ne

essen vissza alacsonyabb jármódba. Az összeszedett feladatok kérésénél figyelembe kell venni, hogy a lónak az egy nehezebb, nagyobb erő kifejtést igénylő feladat, így nem érdemes fiatal korukban túlkérni őket. Egy túl sokszor összeszedett lónak előfordulhat, hogy izom láza lesz és elérjük a nem kívánt rossz munkakedv állapotát. Fiatal lovaknál én többnyire az előre lovaságokat kedvelem, hiszen ott sokat segít nekik a feladat kivitelezésekor a lendület, így véletlen sem erőltetem túl a még gyenge izmaikat. Iramfokozásokat és rövidítéseket legtöbbször a hosszú falon érdemes elvégezni, ugyanis itt bőven van idő és hely a fiatal lovaknak is véghezvinni a feladatot. Minden előre és visszalovaság után érdemes az eredeti munka iramot felvenni, így lovunk is érteni fogja és meg tanulhatja a különbséget.

8. ábra Elengedett ló vágta-ügetés átmenetben

Az átmenetek abban térnek el az iramváltoztató feladatoktól, hogy amíg ott az a cél, hogy lovunk ugyan abban a jármódban haladjon tovább, itt konkrétan a jármód váltás a célunk. Egy átmenet lehet fölfele vagy lefele. A fölfele átmeneteknél lovunk egy magasabb jármódban halad tovább, egy lefele átmenetnél pedig alacsonyabb jármódban fog tovább haladni. Egy helyesen végrehajtott átmenetben szintén nem feszül ki a ló, nem kezd e sietni, kapkodni, egyszerűen jármódot vált. Fiatal lovaknál tanítási céllal érdemes először fölfele átmenetet úgy lovasolni, hogy előtte közvetlenül lovasolunk egy előre iramváltoztatást is. Ez segíteni fog lovunknak megérteni és megtanulni, hogy mit szeretnénk tőle kérni. A képzés folyamán később ezt a szokást el lehet majd hagyni, ahogy erősebbé és képzetesebbé válik a ló.

6.3. Oldal irányú feladatok

Miután lovunknak megtanítottuk a lovardai alakzatokat, tudunk vele iramváltoztatási feladatokat és átmeneteket lovagolni, elkezdhetünk neki különböző oldal irányú feladatokat is megmutatni. Ezeknél a feladatoknál fontos, hogy ne siessünk a tanításban, ugyanis sokszor több időt igényel, mire el tudják ezeket sajátítani. Az oldal irányú feladatok első sorban az elengedettség növelésére alkalmas gyakorlatok. Végrehajtásuknál fontos hogy a lovas tisztában legyen vele pontosan mit szeretne kérni a lóról. A leg alapvetőbb oldalirányú feladat a combra való engedés. Ennél a gyakorlatnál a ló az eltolással ellentétes állításban van és úgy halad oldalra, miközben nem veszíti el az előre haladó mozgását sem. Alapvető hibák közé tartozik fiatal lónál, hogy csak a vállával próbál oldalra menni, a farát csak vontatja maga után, a hátsó lábaival nem lép keresztbe. Itt a lovas feladata korrigálni a csizmáival ezt a nem kívánt sodródást. Gyakori hiba még, hogy a ló túlságosan ellentétesen állítja magát, ezt is a lovas feladata megakadályozni. Kiváló gyakorlási lehetőséget biztosít az egy ívű kigyóvonal, itt a lovunkat a hosszú falról combra való engedés segítségével betelerljük pár métert, ezután átállítjuk a másik oldalra és visszatereljük a falra.

Miután lovunk helyesen tudja végezni ezt a feladatot, megpróbálkozhatunk az úgynevezett oldalazással. Az oldalazás abban tér el a combra való engedéstől, hogy a ló a haladás irányával megegyező állításban van és jelentősen megnövekszik az oldalra történő mozgás mennyisége. Itt a lábak jobban keresztezik egymást, ebből adódóan nagyobb erő kifejtést igényel és több mozgáskoordinációt is. Fontos, hogy fiatal ló tanításánál ne vigyük túlzásba ezeket a feladatokat, hiszen sokszor a ló ezek után csak oldalra akar majd dolgozni, előre nem, ami sok problémát von majd maga után. Fiatal lovaknál még arra is kell ügyelni, hogy a tanítás folyamata alatt amennyiben már egy-két helyesen megoldott lépést csinál, jutalmazzuk meg simogatással, pihenéssel, hiszen nem várhatjuk el tőle, hogy azonnal egy egész hosszúfalon oldalazzon.

Oldal irányú feladat még az eleje és a hátulja körüli fordulat. Ezeknél a nevük is utal rá, hogy az eleje körül illetve a hátulja körül fordul meg a ló. Ezt a két feladatot lépésben lehet csak végezni. A feladat helyes végrehajtásába tartozik, hogy közben a lépés lábsorrendje nem változik meg. Ez egy elég bonyolult feladat, fiatal lovak kiképzésében csak a későbbi szakaszokban érdemes megtanítani őket. Segítenek a lónak még pontosabban ellépni a csizma segítségétől. Itt is fontos, hogy a feladat után előre lovaglási feladat következzen, hogy lovunk ne csak oldal irányba gondolkodjon.

7. Következtetések

Dolgozatom alapján megállapítható, hogy a csikók és fiatal lovak kiképzése egy rengeteg tényezőn alapuló hosszú folyamat. Ebben a folyamatban kiemelkedő szerepet kap a lovak alapvető megértése. Fontos tisztában lennünk a lovak természetes mozgásával és érzékelésével, hogy sikereket érhessünk el kiképzésükben. A kiképzési módszerek lovak általi megértésének folyamata is elengedhetetlen tudás, mielőtt lovakkal foglalkoznánk.

A lovak kiképzése már azelőtt elkezdődik, hogy felülnénk a hátára. A megfelelően előkészített csikó belovaglása kevesebb nehézséget jelent és kevésbé megterhelő mind a ló mind a lovas számára. Miután lovunk elsajátította a hétköznapi munkálatait és a futószárazás rejtelmét, elkezdődik a belovaglás folyamata. Ez alatt mindvégig türelmesek és következetesek kell legyünk a cél elérése érdekében. A beült lovunknak képzése egy soha véget nem érő feladat, nem létezik olyan, hogy „kész” ló. Minden esetben van lehetőségünk tovább fejleszteni és tökéletesíteni lovunk lovaglási élményét és képzési szintjét növelni.

Összefoglalás

Lovakkal való foglalkozásnál érdemes tisztában lennünk, hogy ők miként érzékelik a körülöttük lévő világot. A lovak szeme sokkal nagyobb látószöveget biztosít az emberénél, viszont térlátásuk és fókuszáló képességük rosszabb. Hallásuk kiemelkedő, így bármilyen apró zaj elterelheti a figyelmüket. A lovak kiképzéséhez fontos ismernünk mozgásuknak az alapvető rejtjelmeit is. A lovak különféle jármódokat használnak mozgásra, mint a lépés, az ügetés, a vágta és a galopp. Ezeknek a jármódoknak eltérő a sebessége, az üteme és a lábsorrendje is. Mielőtt ló kiképzésbe kezdenénk, fontos alaposan tanulmányozni a mozgásukat, a későbbiekben megtanítani kívánt feladatokat és az alapvető gondolkodásukat is.

Mielőtt kiképzésbe kezdünk, meg kell értenünk a kiképzés alapelveit is. Többféle módon is képezhetjük lovainkat, de ezeknek a képzési módszereknek a kombinációjával érjük el a legjobb eredményeket. Használhatjuk a pozitív megerősítést, például kézhez szoktatásnál és használhatunk nyomásra való engedést például lovaglásnál is. Ezek mellett tudunk büntetést is alkalmazni, de ezzel mértékkel szabad csak bánni, hiszen a túlzásba vitt büntetéssel csak félelmet tudunk elérni. A büntetés alkalmas lehet egy rossz szokásról való leszoktatás esetén, például a harapás vagy rúgás.

A lovak kiképzése során az egyik alapvető cél, hogy a ló megértse és elfogadja az ember irányítását, akár csak a ménesben a vezér kancáét, de mindezt erőszakmentesen, pozitív megerősítésekkel és türelemmel érjük el. A lovaknál már csikó korban érdemes elkezdni a kiképzést, természetesen nem a nyereg alatti munkát, annál inkább a kézhez szoktatást és a hétköznapi munkálatok megismertetését. A ló belovaglása során, mint a nyereghez szoktatás és a lovas testsúlyához való hozzászoktatás, fontos, hogy fokozatosan haladjunk és türelmesek legyünk. A belovaglás első szakaszában a ló megtanulja a nyereg és kantár viselését, majd az alapvető futószárazásnál használt segítségeket, mint a megállás, elindulás, és az irányváltás. A későbbi szakaszokban a ló egyre bonyolultabb feladatokat is megtanul, mint a rudak fölötti munka, a különböző jármódok közötti váltás, az iram fokozása, csökkentése és a oldalra irányuló feladatok.

A kiképzés során a ló egyéniségét is figyelembe kell venni, mivel vannak nyugodtabb, könnyebben tanítható egyedek, míg mások több időt és türelmet igényelnek. A lovak kiképzésének sikeréhez alapvetően hozzátartozik a ló testbeszédének és hangulatának folyamatos figyelése és a lovas megfelelő hozzáállása is. A ló különböző testbeszédi jelei, mint például a fülek állása, a farok tartása és a test feszessége, mind fontos jelek, amelyekből a lovas leolvashatja a ló aktuális állapotát. A belovaglás és lókiképzés folyamatában különösen fontos a fokozatosság elve: először mindig kisebb, könnyen végrehajtható feladatokat érdemes adni a lónak, mint a vezethetőség megtanítása, a futószáraz munka vagy a különböző lovardai alakzatok, majd lassan, lépésről lépésre haladni a nehezebb feladatok felé, mint a földről elemel rudak és a oldalra irányuló feladatok. A cél, hogy a ló minden lépésnél pozitív élményt szerezzen, és ne alakuljon ki benne rossz hozzáállás vagy unalom a feladatoktól. Fontos a lónak az érzéketlenítése, amely során a ló fokozatosan megszokja az új ingereket, tárgyakat, helyzeteket.

A lovak kiképzése egy rendkívül sokrétű és megosztó téma, amelyben nem különíthető el teljesen a jó és a rossz megoldás. Egy jól képzett ló fogalma minden embernek mást jelent, a kiképzés során a saját igényeinket tartsuk mindig szem előtt. Fontos hogy a lovakra ne eszközként tekintsünk, hanem annál inkább társként és sporttársként, így alakíthatunk ki egy minden fél számára pozitív kapcsolatot.

Irodalomjegyzék

1. Balassa Gy. (1901): A ló nevelése és idomítása: Kézikönyv lókedvelők és lóbarátok számára. Losonczi Kármán könyvsajtó Letöltés dátuma: 2024.10.26. Forrás: https://oszkdk.oszk.hu/storage/00/00/26/26/dd/1/247_728_opt.pdf
2. Dallos Gy. (1998): Dallos Gyula Lovasiskolája. Budapest: Obender & Co. Studio Kft. Letöltés dátuma: 2024.10.02. Forrás: <https://www.scribd.com/document/500740030/Dallos-Gyula-Lovasiskolaja>
3. Domokos L. (1987): A lovaglás alapjai. Budapest: Mezőgazda kiadó
4. Flandorffer T. & Hajas J. (1997): Ló és lovaglás. Budapest: Noran könyvkiadó
5. G. Higgins (2019): Testre szabott lókiképzés az anatómia tükrében. Budapest: Bioenergetic Kiadó Kft.
6. http8: <https://www.patakykata.hu/post/lovak-erzeketlenitese> Letöltés dátuma:2024.10.05.
7. http10:https://extension.msstate.edu/sites/default/files/publications/publications/P3860_web.pdf Letöltés dátuma:2024.10.22.
8. http1: <https://www.horseillustrated.com/horse-training-parelli-driving-game> Letöltés dátuma:2024.10.02.
9. http11: <https://ponyclubaustralia.com.au/wp-content/uploads/2020/06/PCA-Lungeing-Manual-web.pdf> Letöltés dátuma:2024.10.02.
10. http12:https://www.nive.hu/Downloads/Szakkepzesi_dokumentumok/Bemeneti_kompetenciak_meresi_ertekelesi_eszkozrendszerenek_kialakitasa/20_1688_007_101115.pdf Letöltés dátuma:2024.08.11.
11. http13: https://magyar-logyogysz.hu/fileok/file/kongresszus_2015/0920_1000_Kappel_Edit_A_lo_kikepzes_alapjai.pdf Letöltés dátuma:2024.10.08.
12. http14: <https://cooperativehorse.com/2019/11/horse-color-vision/> Letöltés dátuma: 2024.10.26.
13. http15: https://www.ridingwarehouse.com/lc/training/tack/types-horse-bit-materials.html?srsId=AfmBOopy73wozmWe96QdJXdeyndXHIRg-kV6xhOh0jwOljK_HJGGVop Letöltés dátuma: 2024.09.25.
14. http2: <https://lovasszovetseg.hu/wp-content/uploads/2023/10/A-futoszarazas.pdf> Letöltés dátuma:2024.10.09.
15. http3: <https://szabadidolovas.lovasszovetseg.hu/wp-content/uploads/2023/06/5.-Alapkepzes-%E2%80%93-futoszarazas.pdf> Letöltés dátuma:2024.10.11.
16. http4: <https://lovasszovetseg.hu/wp-content/uploads/2023/10/Monspart-Gabor-Az-alapkepzes-menete.pdf> Letöltés dátuma:2024.10.26.
17. http5:https://www.nive.hu/Downloads/Szakkepzesi_dokumentumok/Bemeneti_kompetenciak_meresi_ertekelesi_eszkozrendszerenek_kialakitasa/20_1688_014_101115.pdf Letöltés dátuma:2024.10.02.

18. http6: <https://csak-lovasok.webnode.hu/products/pat-parelli-modszer/> Letöltés dátuma:2024.11.01.
19. http7: <https://www.patakykata.hu/post/a-fiatal-lovak-elokeszitesenek-fontossaga> Letöltés dátuma:2024.09.14.
20. http9: <https://www.patakykata.hu/post/b%C3%BCntet%C3%A9s-vagy-meg%C3%A9rt%C3%A9s-monty-roberts-%C3%ADr%C3%A1sa> Letöltés dátuma:2024.09.16.
21. Kósa R. J. & Máchánszky Gy. (1962): Lovaglás. Magyar Testnevelési Főiskola Letöltés dátuma: 2024.10.20. Forrás: https://lib.uni-mate.hu/documents/1118028/9343013/Lovag%C3%A1s_jegyzet.pdf/12d2c989-5e09-e31a-004b-2ec5c5e23b5f?t=1687783981495
22. Müseler V. (1940): A lovaglás iskolakönyve. Pátria Irodalmi Vállalat
23. Némethy B. (2000): Díjugratás a Némethy-módszerrel:Ugrólovak és lovasok edzésének korszerű módszere. Budapest: Mezőgazda kiadó Letöltés dátuma: 2024.09.10. Forrás: <https://www.scribd.com/document/760893601/Lovasakademia-11-Nemethy-Bertalan-Dijugratas-a-Nemethy-modszerrel>
24. Ócsag I. (1992): Lovas könyv. KO-LIBRI könyvkiadó
25. R. Klimke (1996): Lovasakadémia 1. A fiatal hátasló alapkiképzése. Budapest: Mezőgazda kiadó Letöltés dátuma: 2024.09.12. Forrás: <https://www.scribd.com/document/627286255/Reiner-Klimke-A-Fiatal-Hataslo-Alapkikepzes>
26. R. Turner (1851): A practical guide to the breaking and training of the young horse. London: Military Library, Whitehall Letöltés dátuma: 2024.09.15. Forrás: https://www.survivorlibrary.com/library/a_practical_guide_to_the_breaking_and_training_of_the_young_horse_1851.pdf
27. U. Schramm (1998): Az elrontott ló utóidomítása. Budapest: Mezőgazda kiadó Letöltés dátuma: 2024.09.26. Forrás: <https://www.scribd.com/document/620888280/Ulrik-Schramm-Az-Elrontott-Lo-Utoidomitasa>

Ábrajegyzék

9. ábra Pár napos csikó emberekhez szoktatása.....	14
10. ábra Ló érzéketlenítése ponyvával.....	16
11. ábra Futószárazás chambon segítségével.....	17
12. ábra Futószárazó hám használat közben.....	20
13. ábra Gumiabronccsal megemelt rúd futószárazáshoz.....	22
14. ábra Kantás részei: 1. Zabla, 2. Szárösszekötő, 3. Kantárszár, 4. Orrszíj, 5. Pofaszíj, 6. Homlokszíj, 7. Torokszíj, 8. Kis orrszíj, 9. Tarkószíj.....	23
15. ábra Ugró nyereg részei: 1. Ülőfelület, 2. Kis nyeregszárny, 3. Nyeregpárna, 4. Térdpárna, 5. Kengyelszíj, 6. Kengyel, 7. Nagy nyeregszárny, 8. Térdtámasz, 9. Vádli támasz, 10. Marvas, 11. Felrántószíjak	24
16. ábra Elengedett ló vágta-ügetés átmenetben.....	28

Az összes felhasznált kép és ábra általam készített, saját tulajdonomban lévő.

Mellékletek

NYILATKOZAT

A szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: BARANYI LETÍCIA
A Hallgató Neptun kódja: PHPNWE
A dolgozat címe: A CSIKÓK KIKÉPZÉSE
A megjelenés éve: 2024.
A konzulens intézetének neve: ÁLLATTENYÉSZTÉSI TUDOMÁNYOK INTÉZET
A konzulens tanszékének a neve: ÁLLATTENYÉSZTÉS - TECHNOLÓGIAI ÉS
ÁLLATJÓLLÉTI TANSZÉK

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

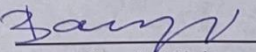
A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumba. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumban.

Kelt: 2024 év 11 hó 04. nap

Hallgató aláírása

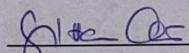
NYILATKOZAT

BARANYI LETÍCIA (név) (hallgató Neptun azonosítója: P4PNWE)
konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az
irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól
tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védelemre javaslom / nem javaslom.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

Kelt: 2024. év 11. hó 04. nap

belső konzulens